

TÜRK-İŞ | Haber Bülteni

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu

Bayındır Sokak No: 10 Kızılay - Ankara | Tel: (0.312) 433 31 25-29 | Faks: (0.312) 433 85 80 - 433 68 09

facebook.com/turkiskonfederasyonu

twitter.com/turkiskonf

www.turkis.org.tr

26 Aralık 2016

30. YIL

ARALIK 2016

AÇLIK ve YOKSULLUK SINIRI

- ✓ MİLYONLARCA ÇALIŞAN ve AİLESİNİN GEÇİM KOŞULLARI YENİ ASGARİ ÜCRETE BAĞLI
- ✓ DÖRT KİŞİLİK AİLENİN AÇLIK SINIRI 1.432 TL, YOKSULLUK SINIRI 4.665 TL
- ✓ BİR KİŞİNİN GEÇİM MALİYETİ 1.762 TL/AY
- ✓ MUTFAK ENFLASYONU AYLIK YÜZDE 1,08 ORANINDA...

İşçi-İşveren-Hükümet temsilcilerinin eşit olarak yer aldığı Asgari Ücret Tespit Komisyonu'nun çalışmaları bu ay gündemin ağırlıklı konusunu oluşturdu. Anayasada "*asgari ücretin tespitinde çalışanların geçim şartları ile ülkenin ekonomik durumu da göz önünde bulundurulur*" düzenlemesi yer almaktadır. Ancak öncelikle çalışanların geçim şartları yerine ekonomideki olumsuzluk gerekçe yapılarak düşük oranda belirlenmesi beklenmektedir.

TÜRK-İŞ (Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu) otuz yıldan bu yana her ay düzenli olarak "**açlık ve yoksulluk sınırı**" araştırması* yapmakta ve çalışanların içinde buldukları geçim şartlarını ortaya koymaktadır.

TÜRK-İŞ Araştırmasının Aralık 2016 ayı sonucuna göre;

- Dört kişilik bir ailenin sağlıklı, dengeli ve yeterli beslenebilmesi için yapması gereken aylık gıda harcaması tutarı (**açlık sınırı**) 1.432,17 TL,
- Gıda harcaması ile birlikte giyim, konut (kira, elektrik, su, yakıt), ulaşım, eğitim, sağlık ve benzeri ihtiyaçlar için yapılması zorunlu diğer aylık harcamaların toplam tutarı ise (**yoksulluk sınırı**) 4.665,04 TL olmuştur.
- Bekar **bir çalışanın aylık yaşama maliyeti** ise 1.761,74 TL olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 1: Dört Kişilik Ailenin Açlık ve Yoksulluk Sınırı (TL/Ay)

	Kasım 2015	Aralık 2015	Kasım 2016	Aralık 2016
Yetişkin Erkek Gıda Harcaması	382,15	381,94	397,32	399,91
Yetişkin Kadın Gıda Harcaması	319,18	318,17	325,46	328,19
15-19 Yaş Grubu Çocuk Gıda Harcaması	411,73	412,38	420,21	424,40
4-6 Yaş Grubu Çocuk Gıda Harcaması	277,54	272,77	273,84	279,67
Açlık Sınırı	1.390,61	1.385,26	1.416,83	1.432,17
Yoksulluk Sınırı	4.529,66	4.512,25	4.615,10	4.665,04

* Gıda harcaması tutarı, yuvarlama nedeniyle, toplamda farklı olabilmektedir.

* Bu bültenle, Aralık 1987'den bu yana yapılan araştırmada 30. Yıla başlanmıştır.

Dört kişilik bir ailenin "insan onuruna yaraşır bir yaşam düzeyi" sağlaması için yapması gereken toplam harcama tutarı son bir yılda 153 TL artmıştır. Bu tutarın 47 TL'si gıda fiyatlarındaki artıştan kaynaklanmıştır. Aralık ayı itibariyle aylık gıda harcaması tutarı bir önceki aya göre 15 TL artmıştır. Aylık yaşam maliyetindeki bir aylık artış ise 50 TL olmuştur.

Aralık 2016 itibariyle net asgari ücret aylık 1.300 TL'dir. Bu tutar tek bir işçi için hesaplanmıştır. Oysa devletin resmi Kurumu TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu), Asgari Ücret Tespit Komisyonu'nun verdiği görev çerçevesinde yaptığı çalışmada bir işçinin yaşama maliyetini Kasım 2016 itibariyle aylık net 1.668,90 TL olarak hesaplamıştır. Aynı ay itibariyle TÜRK-İŞ tarafından bekar bir işçi için hesaplanan tutar ise aylık net 1.750 TL olmuştur. Oysa sadece bir ay sonra Konfederasyon tarafından yapılan hesaplama sonucu bu tutarın 12 TL arttığı ortaya çıkmıştır. Ancak devletin yetkili Kurumunun bilimsel ve objektif olarak hesapladığı tutar dikkate alınmamaktadır.

Aile durumu dikkate alınmadan sadece bir kişinin yapması gereken harcama tutarı ile mevcut veya ilan edilecek yeni asgari ücret arasındaki fark ücretli çalışanların geçim koşullarını yansıtan önemli bir gösterge olmaktadır. Asgari ücret tespitinde öncelikle gözetilmesi gereken husus, çalışanın ailesiyle birlikte insan onuruna yaraşır geçim koşullarına kavuşturulmasıdır. Aradaki fark giderilmeden, ekonomideki olumsuz gelişmeler gerekçe gösterilerek, var olan asgari ücrete hedeflenen enflasyon temel alınarak birkaç puan üzerinde ücret zammı yapılması çalışanların yoksulluğunu gidermek bir yana daha da yoksullaşmaları sonucuna yol açacaktır.

TÜRK-İŞ'in verileri temel alındığında "mutfak enflasyonu"ndaki değişim Aralık 2016 ayında şöyle gerçekleşmiştir:

- Ankara'da yaşayan dört kişilik bir ailenin "gıda için" yapması gereken asgari harcama tutarı **bir önceki aya göre** yüzde 1,08 oranında artış göstermiştir.
- Yılın **ilk oniki ayı itibariyle fiyatlardaki artış** yüzde 3,39 oranındadır.
- Gıda enflasyonunda **son on iki ay itibariyle artış oranı** yüzde 3,39'dır.
- **Yıllık ortalama artış oranı** ise yüzde 4,12 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 2: Gıda Harcamasındaki Değişim

	Aralık 2013	Aralık 2014	Aralık 2015	Aralık 2016
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	1,52	0,61	-0,38	1,08
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	9,81	13,94	12,41	3,39
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	9,81	13,94	12,41	3,39
12 aylık ortalamalara göre değişim oranı (%)	8,33	14,08	14,29	4,12

Gıda harcaması çalışmasına temel alınan beslenme kalıbında yer alan ürünlerin fiyatları Aralık 2016 itibariyle şu şekilde bir değişim göstermiştir:

- Süt, yoğurt, peynir grubunda; hesaplamada izlenen yedi süt ve sekiz peynir ürün fiyatı ortalama da değişmemiş, ancak dört yoğurt ürün fiyatı ortalama da bu ay yine artmıştır.
- Et, tavuk, balık, sakatat, bakliyat ürünlerinin bulunduğu grupta; kıyma et ve kuşbaşı et ile tavuk fiyatı aynı kalmıştır. Ancak bazı marketlerde et ürünlerinde yılbaşına dönük olarak kilogramda 1 TL tutarında indirim yapıldığı gözlenmiştir.

Sakatat ürünlerinden sadece ciğer fiyatı artmıştır. Balık fiyatı (en fazla tüketilen hamsi, istavrit vb gibi ürünler) ortalamada gerilemiştir. Yumurta fiyatı bu ay yüzde 30 oranında zamlanmıştır. Bakliyat ürünleri (kuru fasulye, kırmızı mercimek, barbunya) fiyatları, döviz kurundaki artışa da bağlı olarak artmaya başlamıştır.

- Yaş sebze-meyve grubunda bu ay 15'i sebze ve 8'i meyve olmak üzere toplam 23 ürünün fiyatı hesaplamaya dahil edilmiştir. Geçtiğimiz ay 3,55 TL olarak hesaplanan ortalama sebze-meyve fiyatı bu ay 3,43 TL'ye gerilemiştir. Bu ay sebze fiyatı ortalamada artmış (geçen ay 3,69 TL iken bu ay 3,80 TL), meyve fiyatı ise gerilemiştir (geçen ay 3,30 TL ve bu ay 2,75 TL).

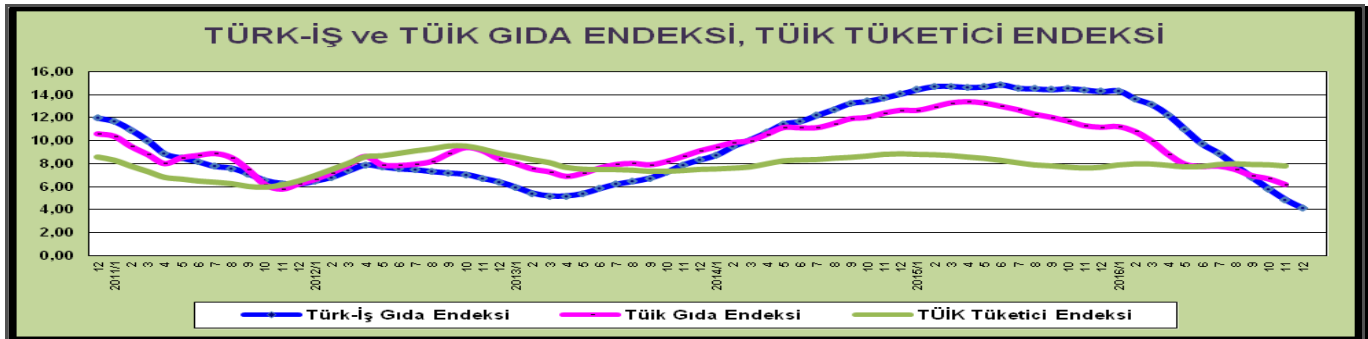
Mevsim koşulları nedeniyle pazarda ürün azalması ortaya çıkmış ve hesaplama yapılırken -her zaman olduğu gibi- pazardaki mevsim ürünleri esas alınmış ve ürünlerin tek tek ağırlığı yerine genel meyve-sebze tüketimi miktarından hareket edilmiştir.

- Ekmek, pirinç, un, makarna, irmik gibi ürünlerin bulunduğu grupta; ekmek, un, makarna, irmik fiyatı aynı kalırken, pirinç ve bulgur fiyatı artmıştır.
- Son grup içinde yer alan gıda maddelerinden; tereyağı, margarin ve zeytinyağı fiyatı yine değişmemiş, ayçiçeği yağı fiyatı ise bu ay artmıştır. Zeytin fiyatı ortalamada yine aynı kalmıştır. Yağlı tohum (ceviz, fındık, fıstık, ayçekirdeği vb.) ürünlerinde ceviz ve fıstık fiyatı aynı kalmış, fındık ve ay çekirdeği fiyatı ise artmıştır. Baharat (kimyon, nane, karabiber, vb.) ürünleri fiyatı bu ay yine aynı kalmıştır. Benzeri şekilde şeker, tuz ve salça fiyatı da değişmemiştir. Bal, reçel ve pekmez fiyatı ile çay ve ihlamur fiyatı da geçen aya göre aynı kalmıştır.

Bu gelişmeler sonucu, Konfederasyonun derlediği fiyatlarla oluşturulan gıda endeksi bu ay artmıştır. TÜRK-İŞ Gıda Endeksi ile TÜİK Gıda Endeksi'ndeki değişim aylık bazda incelendiğinde benzeri yönde eğilim gösterdiği görülmektedir.

Gıda Endeksi'ndeki değişim ile TÜİK Tüketici Fiyatları Endeksi'ndeki değişimin ortalama yıllık artış olarak izlendiği aşağıdaki grafikte de görüleceği üzere, gıda fiyatları tüketici fiyatlarının altında bir seyir izlemiş ve önceki yıllara göre 2016 yılında enflasyonun gerilemesinde önemli unsur olmuştur.

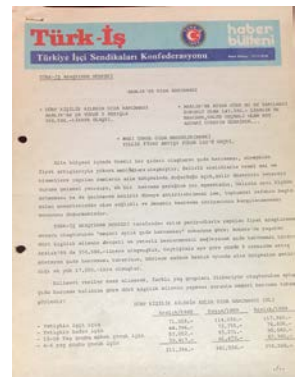
Konfederasyonumuzca hesaplanan tutarlar ücret düzeyi olmayıp haneye girmesi gereken toplam gelir miktarıdır. Ancak hanede çalışan sayısının sınırlı ve fakat ele geçen ücretin yetersiz olduğu durumlarda, elde edilen gelir birden fazla kişinin geçimini karşılayamamakta, kişi başına "insanca geçim için" yapılması gereken harcama tutarı yetersiz kalmaktadır.

TÜRK-İŞ'in bu araştırması alanında ilktir. Daha sonra bu alanda yapılan benzeri çalışmalara da örnek olmuştur/olmaktadır. "Açlık ve Yoksulluk Sınırı" çalışmasında hesaplamaya temel alınan gıda maddelerinin fiyatları, Konfederasyonumuzca piyasadan, market ve semt pazarları sürekli ve düzenli dolaşarak **doğrudan** tespit edilmektedir. TÜİK tarafından derlenen fiyat verileri kullanılmamakta ve fakat, gelişmeleri değerlendirmek ve kıyaslama yapmak için sonradan izlenmektedir. **Çalışma bu niteliğiyle bağımsızdır.**

Konfederasyonumuz her ayın son haftasında ve TÜİK açıklamasından yaklaşık bir hafta önce hesaplama sonuçlarını kamuoyuna açıklamaktadır ve bu yönüyle, tüketici fiyatlarındaki artış eğilimini yansıtan "öncü gösterge" niteliğini de taşımaktadır.

TÜRK-İŞ'in Aralık 1987'den bu yana düzenli ve kesintisiz olarak her ay hesaplayıp açıkladığı araştırmada Aralık ayında öne çıkan "belirleme" yıllar itibariyle aşağıda yer almaktadır:

- 1987 Uygulanmakta olan ekonomik politika dar ve sabit gelirli geniş halk kesimlerini daha da yoksullaştırmaktadır.
- 1988 Çalışanlar bu ay gıda için geçen yıla göre 83.084.- liralık ek harcama yapmak zorunda...
- 1989 Dört kişilik ailenin gıda harcaması Aralık 89'da yüzde 5 artışla 358.586.- liraya ulaştı.
- 1990 Mutfakta yıllık enflasyon yüzde 73
- 1991 Asgari ücretli çalışanın iki aylık geliri bir aylık gıda harcamasını karşılamaktan uzak...
- 1992 Gıda harcamasındaki artışın yanı sıra konut, ulaşım, sağlık ve eğitim gibi besin dışı harcamalarda meydana gelen yüksek oranlı artışlar çalışanların yaşama koşullarını ağırlaştırmaktadır.
- 1993 Aylık asgari mutfak masrafı 3 milyon sınırını aştı.
- 1994 Net asgari ücretin 2.759.429 TL, ortalama memur maaşının 4.356.000 TL olduğu ortamda ailenin yaşamını insan onuruna yaraşır düzeyde sürdürmesi olanaksız...
- 1995 Fiyat artışlarının aile bütçesine getirdiği yıllık yük neredeyse bir aylık asgari ücret kadar...
- 1996 OECD üyesi 43 ülkede gıda maddeleri fiyatları yıllık % 3,7 oranında artarken Türkiye'de aylık artış % 4,0
- 1997 Aralık 1997 itibariyle dört kişilik aile 51 milyon liraya doyuyor.
- 1998 Ekonomik kriz çalışanın mutfağında...
- 1999 Çağdaş yaşam ve insan onuruna yaraşır düzeyde yaşamak için gerekli harcama olan "yoksulluk sınırı" 374 milyon lira...
- 2000 Çağdaş yaşam ve insan onuruna yaraşır düzeyde yaşayabilmenin karşılığı olan Yoksulluk Sınırı 463,5 milyon lira...
- 2001 Geçmiş yıldan gelecek yıla miras: Açlık ve Yoksulluk...
- 2002 Ücret asgari, yoksulluk azami...
- 2003 Ekonomik dengeleri korumak adına sosyal dengeler bozuluyor.
- 2004 AB'ye üyelik sürecinde dar kapı: Yoksulluk...
- 2005 Açım, yoksulum, galiba yaşıyorum...
- 2006 Dört kişilik ailenin Açlık Sınırı 615.- YTL ve Yoksulluk Sınırı 2.004.- YTL
- 2007 Piyasalar Hükümetin enflasyon hedefini dikkate almadı...
- 2008 Asgari ücretle insan onuruna yaraşır yaşam çok zor...
- 2009 İşveren-Hükümet asgari ücretliyi yine açlığa mahkum ediyor.
- 2010 Dört kişilik ailenin Açlık Sınırı 868 TL, Yoksulluk Sınırı 2.827 TL
- 2011 Milyonlarca kişinin geçim şartları "yeşil kart" düzeyinde...
- 2012 Asgari ücret "çalışanların geçim şartları" temelinde belirlenmiyor.
- 2013 Açlık Sınırı 1.082 TL, Yoksulluk Sınırı 3.523 TL
- 2014 Önceki yıla göre gıda harcaması 151 TL, yaşam maliyeti 491 TL arttı.
- 2015 Çalışanların geçim şartları nasıl diye sorulursa...
- 2016 Milyonlarca çalışan ve ailesinin geçim koşulları yeni asgari ücrete bağlı...

AÇIKLAMALAR

Çalışanların, kendilerine ve ailelerine saygın yaşam düzeyi sağlayacak bir gelir elde etmeleri esastır. Yoksulluk, genel anlamıyla, insanların temel ihtiyaçlarını karşılayamama durumu olarak tanımlanmaktadır. Yoksulluk sınırı tutarı, bir ailenin, insan onurunun gerektirdiği zorunlu ihtiyaçları karşılayabilmesi için yapması gereken harcama düzeyidir.

Türkiye’de bu konuda düzenli bir çalışma bulunmamaktadır. TÜRK-İŞ, var olan bu eksikliğı gidermek amacıyla, Aralık 1987’den bu yana düzenli olarak her ay, gıda harcaması tutarını ve buradan hareketle açlık ve yoksulluk sınırını açıklamaktadır.

Türkiye’de yoksulluk sınırı ve yoksulluğun boyutları ile ilgili ilk resmi çalışma TÜİK tarafından 14 Nisan 2004 günü açıklanan “2002 Yoksulluk Çalışması”dır.

Çalışanların, kendilerine ve ailelerine yetecek bir ücret almaları gereğı açıktır. Ancak temel ihtiyaçların karşılanabilmesini sağlayacak ve refahtan pay almasını mümkün kılacak ücretin hesabı nasıl yapılacaktır? İşçinin yaşam standardını sürdürmesi ya da iyileştirmesi için gerekli olan tutar ne kadar olmalıdır? Kuşkusuz bu ve benzeri soruların cevabını vermek kolay değildir. Gerekli olacak tutarın hesabı, yaşam standardı ve tüketim alışkanlıklarına da bağılı olarak kişiden kişiye, hatta ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir.

İşçinin ailesiyle birlikte, insan onuruna yaraşır bir yaşam düzeyi sağlayabilecek harcama tutarını belirlemek için yapılabilecek hesaplamalardan biri, beslenmeye ilişkin ihtiyaçların belirlenmesidir. Dengeli beslenebilmek için, yetişkinlerin ihtiyaç duyacağı kalori miktarı ile çocukların yaşlarına göre gerekli olan kalori miktarının ne olması gerektiğı hakkında bilimsel araştırmalar yapılmıştır. Sağlığın korunabilmesi için bu kalorileri sağlayacak besin miktarları yanı sıra, gerekli protein, yağ ve karbonhidrat miktarları konusunda da belirlemelerde bulunulmuştur. Bu kapsamda, farklı büyüklükteki aileler için toplam besin ihtiyacı hesaplanabilmektedir.

TÜRK-İŞ’in bu çalışmasında, dört kişilik bir ailenin, bilimsel olarak belirlenmiş beslenme kalıbı temel alınmaktadır. Anılan beslenme kalıbı, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Teknolojisi Yüksek Okulu’ndan sağlanmıştır. Günlük kalori ihtiyacının hesabında, hem yetişkin kişiler hem de genç ve çocuk nüfus dikkate alınmaktadır. Buna göre yetişkin erkek için 3500, yetişkin kadın için 2300, 15-19 yaş grubundaki erkek çocuk için 3200 ve 4-6 yaş grubundaki çocuk için 1600 kalorilik liste temel alınmıştır.

Çalışmada kullanılan besin grubunda şu besin maddeleri yer almaktadır:

Birinci grupta; süt, yoğurt, peynir... İkinci grupta; et, tavuk, balık, sakatat ürünleri, yumurta, kuru bakliyat (nohut, mercimek, kuru fasulye, barbunya vb.)... Üçüncü grupta; meyve ve sebze... Dördüncü grupta; ekmek, makarna, pirinç, bulgur, un, irmik, diğer tahıl unları... Beşinci grupta; tereyağı, margarin, ayçiçeğı yağı, zeytinyağı, zeytin, yağlı tohum (ceviz, fındık, fıstık vb.), şeker, reçel, marmelat, bal, pekmez, tuz, baharat (kimyon, karabiber, pul biber, nane vb.), çay, ıhlamur, salça...

Araştırmada, dört kişilik bir ailenin fizyolojik ihtiyaçları ile tutarlı, yeterli ve dengeli beslenmesini sağlamak için gerekli olan kalori sayısı ve bunu karşılayacak besinlerin cins ve miktarı temel alınmaktadır. Ankara’da çalışanların yoğun olarak alışveriş yaptıkları market ve semt pazarları ayda iki-üç kez dolaşarak fiyatlar derlenmekte ve yapılması gereken asgari düzeydeki gıda harcaması tutarı hesaplanmaktadır.

“Açlık Sınırı” dört kişilik bir ailenin, sağlıklı ve dengeli beslenebilmesi için bir ayda gıda için yapması gereken asgari harcama tutarını tanımlamaktadır.

İnsan onuruna yaraşır düzeyde yaşam sürdürebilmek için gereken harcama tutarı, hiç kuşku yok ki, gıda ile sınırlı değildir. Gıda harcaması yanında giyim, konut, ulaşım ve diğer ihtiyaçlar için gerekli tutarın da ayrıca hesaplanması gerekmektedir. “Yoksulluk sınırı” zorunlu ihtiyaçlar için yapılması gereken toplam harcama tutarını ifade etmektedir.

Gıda dışındaki zorunlu harcamaların tutarını ayrıntılı olarak ve tek tek hesaplamak için kullanılabilecek, “beslenme kalıbı” benzeri bir bilimsel ve objektif yöntem -maalesef- mevcut değildir. Bu tutarın hesaplanmasında, genellikle aile bütçesi yöntemi kullanılmaktadır. Ailelerin elde ettiği geliri ve temel ihtiyaçları için yaptıkları harcamaları gösteren çalışmalardan yararlanılarak bir hesaplama yapılabilmektedir. Diğer bir ifadeyle, ailelerin toplam harcamaları içindeki “gıda” payı temel alınarak gıda dışı harcamalara ulaşılmaktadır.

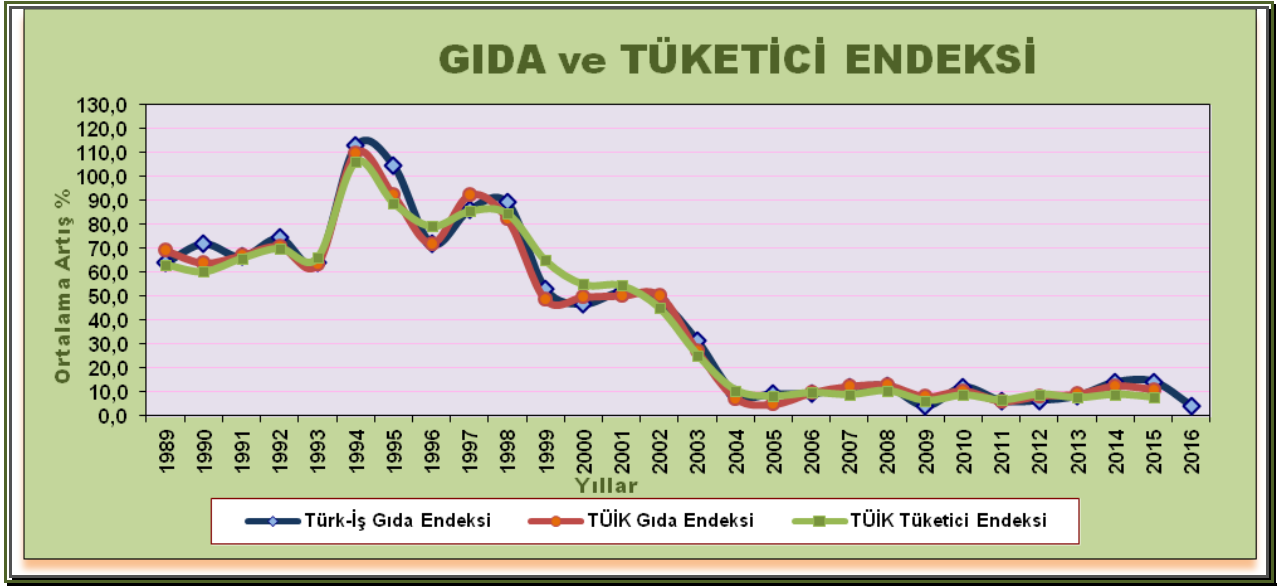
Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından, aile bütçesine yönelik anket çalışması yapılmaktadır. TÜİK, ülke genelinde yaptığı anket ile ailelerin elde ettiği geliri ve tüketim harcamalarını bulmaktadır. TÜİK’in 2003-2004 Hanehalkı Tüketim Harcamaları Anketi’ne göre gıda harcamalarının toplam tüketim harcamaları içindeki payı yüzde 30,70 oranındadır.* Hesaplamalarda bu oran esas alınmaktadır.

TÜRK-İŞ çalışması sonucu açıklanan yoksulluk sınırı tutarı, işçinin eline geçmesi gereken ücret düzeyi değildir. Bu değerlendirme eksik bir yaklaşımın ifadesidir. Yoksulluk sınırı tutarı, ailenin yapması gereken insan onurunun gerektirdiği harcama düzeyidir ve bir bakıma, haneye girmesi gereken toplam gelirin alt sınırını ortaya koyan önemli bir göstergedir. Ancak çoğu zaman, ücretli çalışan ailenin tek gelir kaynağı olduğundan yoksulluk sınırı tutarı olması gereken ücret düzeyi olarak görülmektedir.

TÜRK-İŞ’in bu çalışmasıyla hesaplanan gıda harcama tutarında, aylar ve yıllar itibariyle meydana gelen değişimi yansıtan oranları enflasyon verisi olarak değerlendirmek de ihtiyatlı bir yaklaşımı gerektirmektedir.

Konfederasyonumuzun otuz yıldan bu yana her ay düzenli olarak yaptığı gıda harcaması tutarındaki değişim, bir bakıma TÜİK’in açıkladığı tüketici fiyatlarındaki değişimin yönünü ortaya koyan öncü gösterge niteliğindedir. Nitekim 1988-2014 yıllarını kapsayan dönemdeki TÜİK tüketici fiyatları endeksindeki artış ile birlikte tüketici fiyatları içinde önemli alt harcama grubu olan gıda harcamalarındaki yıllık ortalama değişim TÜRK-İŞ gıda harcaması ile kıyaslandığında -neredeyse- paralel bir gelişme hemen dikkati çekmektedir.

* TÜİK 2005 yılı için bu oranı yüzde 28,3; 2006 yılı için yüzde 28,5; 2007 yılı için yüzde 28,4, 2008 yılı için yüzde 26,6; 2009 yılı için yüzde 26,7; 2010 yılı için yüzde 27,1; 2011 yılı için yüzde 26,2 olarak hesaplamıştır. 2012 yılı için bu oran yüzde 25,1 ve 2013 için yüzde 23,5’dir. 2014 yılı için TÜİK tarafından hesaplanan gıda içi harcama oranı yüzde 22,7 ve 2015 yılı için yüzde 22,5’dir. Bu oran 2016 yılı için yüzde 22,4’dür.

Ancak, yinelemek gerekir ki, bu çalışma, tüketici fiyatları endeksi olarak değerlendirilmemelidir.

Dar gelirli ailelerin elde ettiği gelirin yeterli ve dengeli beslenme için gerekli harcamaları bile karşılayabilecek düzeyde olmadığı açıktır. Aileler, düşük düzeydeki geliriyle beslenme ve beslenme dışı harcamaları karşılayabilmek için çeşitli malların fiyatlarını da dikkate alarak tüketim malları arasında tercihte bulunmak zorunda kalmaktadır. Çoğu zaman fiyatı yüksek olan gıda maddeleri yerine fiyatı düşük olan gıda maddelerini seçmektedir.

Bu durumda olan aileler, büyük bir olasılıkla beslenme dışı harcamalarının (kira, ulaşım, yakıt, elektrik ve benzerleri) bir kısmını da beslenme harcamalarından kısarak elde edebilmektedir. Sonuçta, gelir düzeyinin düşük ve yetersiz olması, dar gelirli kişi ve ailelerin sağlıksız ve dengesiz beslenme yapmasına yol açmaktadır.

TÜRK-İŞ tarafından hesaplanan açlık ve yoksulluk sınırı tutarları ile elde edilen gelir arasındaki fark, çalışanların içinde bulunduğu geçim sıkıntısının boyutlarını ortaya koyan önemli bir gösterge olmaktadır.